

Bevarandeplan Natura 2000

(Enligt 17 § förordningen om områdesskydd 1998:1252)

Titjärnsskogen, Torsby kommun, Värmlands län

Områdeskod och namn:	SE0610127
Mittpunktskoordinat:	1360910 - 6694390
Totalareal:	127 ha
Fastställd av Länsstyrelsen:	2005-03-15
Områdestyp:	Området är utpekad enligt både Habitatdirektivet och Fågeldirektivet
Ägandeförhållanden:	Fastigheten Kårebol 1:58 (ägs av staten)

Beskrivning av området

Området ligger strax öster om krönet av Klarälv dalens västra dalslutning. Det utgörs av en variationsrik mosaik av naturskogs- och myrbiotoper. Skogsmarken domineras i höjdlägena av lågproducerande tallmarker med skiktade bestånd. Den äldsta trädgenerationen är drygt 300 år. På lägre nivåer, i den södra delen, är produktionsförhållandena bättre, främst genom förekomsten av rörligt grundvatten, men även gynnsammare lokalklimat. Graninblandningen ökar längre ner i sluttningarna. Virkesförråd och dimensioner har här betydligt högre värden än i de högre terrängavsnitten. På de flesta hållmarkerna är spridda avverkningsstubbar från tiden före 1900 de enda kulturspåren. Bestånden uppvisar en rik provkarta på urskogskaraktärer; en stor andel mycket gamla och grova träd, skiktade bestånd, graninvandring i tallbestånd, förekomst av flerhundraåriga torrakor och i granbestånden en riklig förekomst av hänglav samt en hög grad av självgallring.

Ingående naturtyper enligt habitatdirektivet

Habitatkod	Habitatnamn	Areal (ha)	
		Rapporterad	Nytt förslag
7310	Aapamyrr	5	*
7140	Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungfly	*	5
9010	Västlig taiga	90	
91D0	Skogbevuxen myr	25	

*/Naturtyp 7310 utgår och ersätts av 7140

Ingående arter enligt fågeldirektivet

Artkod	Artnamn
A108	Tjäder <i>Tetrao urogallus</i>
A166	Grönbena <i>Tringa glareola</i>
A236	Spillkråka <i>Dryocopus martius</i>
A241	Tretåig hackspett <i>Picoides tuidactylus</i>
A409	Orre <i>Tetrao tetrix</i>

Bevarandesyfte och bevarandemål

Syftet med Natura 2000-området Titjärnsskogen är att bidra till att upprätthålla så kallad gynnsam bevarandestatus för de ingående naturtyperna och de ingående fågelarterna på biogeografisk nivå. För att uppnå gynnsam bevarandestatus krävs att specifika bevarandemål uppfylls. I nedanstående tabell framgår bevarandemål för naturtyperna och fågelarterna inom Titjärnsskogens Natura 2000-område.

Art/naturtyp	Bevarandemål**
Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungfly (7140)	<p><i>Areal</i> Naturtypens utbredning bibehålls i minst x ha omfattning.</p> <p><i>Strukturer och funktioner</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Vegetationen är naturligt lågvuxen på minst x ha. Högvuxna negativa indikatorarter täcker ej mer än 1 m²/ha. - Krontäckningen av träd och buskar ska vara mellan 0-x % och stamantalet ska vara mindre än 1000st/ha. - Arealen ska ha ostörd hydrologi och hydrokemi. - Utbredning av mosse- och kärrpartier ska bibehållas. - Förekomst av öppet vatten ska bibehållas. <p><i>Typiska arter</i></p>
Västlig taiga (9010)	<p><i>Areal</i> Naturtypens utbredning bibehålls i minst x ha omfattning.</p> <p><i>Strukturer och funktioner</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Mängden död ved/levande ved ska vara minst 1/x - Lövträdsandelen ska vara minst x %. - Icke inhemska trädslag ska saknas. <p><i>Typiska arter</i></p>
Skogbevuxen myr (91D0)	<p><i>Areal</i> Naturtypens utbredning bibehålls i minst x ha omfattning.</p> <p><i>Strukturer och funktioner</i></p> <p><i>Typiska arter</i></p>
Tjäder (A108) Grönbena (A166) Spillkråka (A236) Tretåig hackspett (A241) Orre (A409)	<p><i>Populationsutveckling</i></p> <p><i>Livsmiljö</i></p>

**/Bevarandemål fastställs efter basinventeringen.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus

För att de ingående naturtyperna och arterna ska uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus på lång sikt bör nedanstående förutsättningar uppfyllas.

7140 Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungfly

- Opåverkad hydrologi; avvattande verksamhet får inte ske. De rätta växtbetingelserna för naturtypernas karaktärsarter och typiska arter ska bibehållas så att någon påtaglig minskning av ingående arter inte förekommer.
- Opåverkad hydrokemi; kalkning och andra verksamheter som kan påverka hydrokemin ska undvikas.
- Opåverkade strukturer/formelement (strängar, höljor, gölar mm). Undantag det som klassas som naturliga förändringar.

9010 Västlig taiga *samt* 91D0 Skogbevuxen myr

- Skoglig kontinuitet (naturlig åldersdifferentiering och artsammansättning hos de olika trädslagen). Vad det gäller naturtypen skogbevuxen myr så krävs en krontäckning över 25 %, alla tallmossar som uppfyller detta krav räknas hit samt skogbevuxna kärr med en krontäckning upp till 70 %.
- Naturvärden utvecklas huvudsakligen genom naturlig dynamik, vilket omfattar störningar, t ex stormfällningar, insektsangrepp, översvämningar och brand.
- Olika typer av substrat:
 - Död ved; grenar, torrakor, lågor mm i olika nedbrytningsstadier samt olika typer av bränd ved
 - Gamla och grova träd med dithörande barkstruktur
 - Lövträd av t ex asp, sälg och rönn
 - HålträdSubstraten utgör viktiga livsmiljöer för kryptogamer och insekter. Vissa av substraten är även viktiga som boplatser för fåglar.
- Ostörd hydrologi i myrmarker och sumpskogar.
- Påtaglig minskning av antalet typiska arter och deras populationer får ej ske.

A108 Tjäder

Tjädern kräver större sammanhängande skogsområden, som innehåller en variation av successionsstadier och skogstyper. Arten förekommer sällan i områden under 25 km². Vintertid kräver tjädern äldre successionsfaser av talldominerad skog, där den födosöker tallbarr och tallskott. På sommaren förekommer fågeln i varierande skogstyper, från gammal bärrik skog till nybildade hyggen. Våtmarksområden är även av stor betydelse för tjädern, främst på våren då hönan livnar sig på skott av tuvull men även som födosöksplats för kycklingarna, vilka livnar sig på insekter under de första veckorna. Förutom att tjädern kräver mycket stora, variationsrika skogsområden är den starkt knuten till speciella spelplatser, vilka den traditionsbundet besöker.

A166 Grönbena

Grönbenan häckar på den fuktigare gräs- eller starrbevuxna delen av myren. Den kräver tillgång på öppet vatten och dyiga stränder. Fåglarna kommer normalt till häckplatsen i maj och påbörjar häckningen snart därefter. Flyttfågel.

Hackspettarna – A236 spillkråka och A241 tretåig hackspett

God tillgång på lövträd, framförallt asp, är ett gemensamt krav för hackspettarna. Död ved är en annan viktig faktor. Mindre påverkad, olikåldrad blandskog med inslag av sumpskogar utgör ett lämpligt habitat för hackspettarna. Äldre alstrandskogar är även lämpligt habitat för den tretåiga hackspetten.

Skogsbrand har historiskt sett spelat en viktig roll för hackspettarna, på kort sikt genom insektsrikedom på brandfältet och på lång sikt genom bildandet av lövbrännor. Lämpliga häckningsplatser är grova stammar av främst, asp, tall eller bok. Födan utgörs främst av vedlevande insekter och myror. Rotrötade granar med hästmyror är en favorit hos spillkråka, medan den tretåiga hackspetten gärna äter barkborrar.

A409 Orre

Orren förekommer på myrar och myrarnas närmaste omgivning samt på tidiga successioner efter hyggen och skogsbränder. Liksom för de övriga skogshönsen är tillgången på insekter viktiga för kycklingarnas överlevnad. Björkknoppar är viktig diet under vintern. Orren finns i området hela året.

Hotbild – vad kan påverka Natura 2000-området negativt?

Området är sedan år 1993 skyddat som naturreservat. Ändamålet är att bevara ett höglänt skogsområde opåverkat till förmån för naturliga vegetationstyper och hotade arter av växter och djur. Enligt reservatets föreskrifter råder förbud att avverka skog samt dika eller på annat sätt förändra vattenförhållandena. Genom reservatets föreskrifter förhindras exploatering av området. Någon direkt hotbild (exploatering) mot områdets naturtyper och arter finns därför inte.

Indirekt kan dock åtgärder och verksamheter som sker utanför naturreservatet påverka områdets naturtyper och arter. Alla former av produktionsinriktat skogsbruk i, eller i anslutning till, ett område är ett hot mot den gynnsamma bevarandestatusen. Skogsbruk och andra företag som innebär att fastmarksholmar och närliggande fastmark avverkas kan innebära att näringsämnen läcker ut på myren och att de hydrologiska förhållandena ändras i naturtypen *öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungfly*. Alla former av produktiosskogsbruk i eller i anslutning till ett objekt av typen *skogbevuxen myr* påverkar det i negativ riktning. Större uttag av träd kan skapa markförstöring och förändra hydrologin, samt leda till uttorkning och konkurrensutsättning för arter knutna till naturtypen. Skogsbruk kan inte bedrivas utan att naturtypens karaktäristiska arter hotas. Även för naturtypen *västlig taiga* utgör olika former av produktionsinriktat skogsbruk, i eller i anslutning till objekt; hot mot naturtypen, och leder till brist på gamla träd, död ved etc. Ökat kvävenedfall samt sur nederbörd är ett indirekt hot mot området, vilket på sikt kan komma att påverka vegetationen negativt, speciellt de känsliga kryptogamerna. Det största hotet mot hackspettarna är fragmentering av skogslandskapet samt förlust av skogliga habitat med

lämpliga häckningsplatser och god tillgång på insekter. Något hot mot arterna föreligger inte inom naturreservatet men då arterna kräver mycket stora revir är det viktigt att lämpliga habitat finns att tillgå även utanför Natura 2000-områdets gränser.

Bevarandeåtgärder med tidplan

Följande bestämmelser bidrar på olika sätt till att naturtyperna och arterna i Titjörnsskogens Natura 2000-område uppnår och bibehåller gynnsam bevarandestatus.

Gällande regelverk 2005

- Tjäder och orre får jaga under de perioder som anges i bilaga 1 jaktförordningen (1987:905) övriga tider är de liksom de övrigt ingående fågelarterna fredade (3 § i jaktlagen (1987:259). Fredningen gäller också arternas ägg och bon.
- Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats.
- I rådets förordning (EG) nr 338/97 regleras import och export samt försäljning av levande och döda exemplar av ovan nämnda arter, samt förvaring av levande exemplar. Import och export samt försäljning får endast ske efter tillstånd från Jordbruksverket.
- Tillståndsplikt gäller enligt 7 kap 28 a § Miljöbalken för åtgärder eller verksamheter som på ett betydande sätt kan påverka miljön inom ett Natura 2000-område. *Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman/är nödvändiga för skötsel och förvaltning av området.*
- Titjörnsskogen är skyddat som naturreservat.
- Riksintresse för naturvård enligt 3 kap 6 § MB, hela Natura 2000-området

Vid samråds- och tillståndsärenden är det viktigt att beakta hela myrkomplexet, d v s även myrmark som ligger utanför Natura 2000-gränsen, samt myrkomplexets och vattendragens tillrinningsområde.

Natura 2000-området är skyddat genom Titjörnsskogens naturreservat. Reservatets föreskrifter bedöms på ett fullgott sätt hantera traditionell hotbild mot de naturtyper och de arter som finns i området. Ytterligare bevarandeåtgärder ses i dagsläget inte som aktuella.

Länsstyrelsens mål är att upprätta en översiktlig bränningsplan för länet under 2005. Bränningsplanen ska leda till att förekomsterna av brandkrävande arter i skogslandskapet säkerställs. I bränningsplanen ska storområden som det finns starka motiv och rimliga förutsättningar att planera naturvårdsbränningar inom identifieras. Genom att arbeta för regionala bränningsprogram kan summaeffekter i form av samordning mellan olika potentiella bränningsobjekt riktas mot att integrera även tekniskt svårare objekt. I ett storskaligt sammanhang kan Titjörnsskogens skogsmark vara viktiga pusselbitar.

Bevarandestatus idag

7140 Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungfly

Nationellt

Totalarealen av naturtypen i landet har minskat rejält under 1900-talet, men fortfarande finns stora arealer kvar. Där naturtypen spolierats är uppodling, markavvattningsprojekt och storskaliga torvtäkter anledningen till förstörelsen.

Titjärnsskogen

Bevarandestatus är oklar.

91D0 Skogbevuxen myr

Nationellt

Den totala arealen av naturtypen har minskat betydligt i landet under 1900-talet, både genom skogsbruk och genom markavvattning. En stor andel av naturtypens objekt har lokala skador i form av diken. Naturtypens utbredningsområde har inte minskat utan förekommer i hela landet, med tyngdpunkt på Norrlandslänen samt Kronobergs län i söder. Naturvärdet varierar beroende på graden av mänsklig påverkan. Det största hotet mot naturtypen utgörs fortfarande av skogsbruk, ändrad vattenregim, förändrad hydrologi samt torvutvinning. Uppskattad total areal av naturtypen i landet är ca 200 0000 ha.

Titjärnsskogen

Bevarandestatus är oklar.

9010 Västlig taiga

Nationellt

Naturtypens naturvärden är kopplade till naturlig gammal skog med lång skogskontinuitet, gamla träd och död ved, samt även till brandfält och yngre naturliga successionsstadier. Flera organismgrupper finns representerade bland de karaktärsarter och rödlistade arter som förekommer i naturtypen; insekter, lavar, svampar och mossor.

Denna mycket heterogena naturtyp finns spridd i hela den boreala delen av landet. De största arealerna finns i Norrlandslänen och där finns även mycket av de största naturvärdena, även om områden med höga naturvärden finns i hela landet. Naturvärden kopplade till granskog är speciellt riktade mot nordboreal region, men finns även i sydboreal. Tallskogar, brandfält och triviallövskogar har olika artsammansättning beroende på var i landet de ligger och kan därför ha höga naturvärden i hela den boreala regionen. Vissa trakter i fr.a. delar av Norrbotten, Västerbotten och Västernorrland, samt i bl.a. Orsa finnmark och nere i sydöstra Kalmar län har en mer påtaglig brandkontinuitet.

Västlig taiga är ett svensk-finskt tillägg och Sverige/Finland har därmed ett särskilt ansvar för naturtypen inom EU. Historiskt sett är förlusten av västlig taiga mycket stor och endast några få procent återstår (ca 3 % av 21 milj. ha) i boreal region. Produktionsskogsbruket är det största hotet mot naturtypen och dess naturvärden. Bristen på död ved, gamla träd och

brandfält leder till en utarmning av artstocken och utdöendet av arter ligger inte i fas med den kvarvarande arealen. Mycket tyder på att flera arter endast lever kvar i restpopulationer som kommer att dö ut inom en snar framtid. Det är därför av stor vikt att så mycket som möjligt av naturtypen undantas skogsbruket. Avsaknaden av brand är också ett problem för naturtypens naturliga dynamik och artinnehåll.

Titjörnsskogen

Skogsbestånden vid Titjörnsskogen uppvisar en rik provkarta på urskogskaraktärer; en stor andel mycket gamla och grova träd, skiktade bestånd, graninvandring i tallbestånd, förekomst av flerhundraåriga torrakor och i granbestånden en riklig förekomst av hänglav samt en hög grad av självgallring. Beträffande naturskogens speciella växt- och djurliv har endast mycket översiktliga studier gjorts i området. Björn Ehrenroth har dock (1992) funnit 5 st hotklassade arter av lavar och vedsvampar (Norsk näverlav, Brokig tagellav, Violettgå tagellav samt Doftskinn och Ullticka) plus ett antal andra arter som "signalerar" lång skoglig kontinuitet. Området hyser en rik förekomst av tjäder. Tretåig hackspett förekommer och såväl gråspett som hökuggla har tidigare konstaterats häcka inom området.

Bevarandestatus är oklar men troligen gynnsam.

A108 Tjäder

Nationellt

Den svenska populationen har uppskattats till 84 000 - 110 000 par (1990-talets mitt), vilket utgör ca 10 % av det europeiska beståndet (inkl. europeiska Ryssland). Tjädern häckar i samtliga län utom Gotland. På Gotland har inplanteringsförsök gjorts. På norra Öland försvann de sista tjäderna under 1980-talet. Starka minskningar har under de senaste 30 åren registrerats i Götaland och Svealand och även lokalt i Norrland. Orsaken till minskningen av tjäder beror främst på det storskaliga skogsbruket där landskapet kraftigt fragmenteras och stora monokulturer av gran och tall ersätter den tidigare, mer varierade skogen. Totalt sett finns dock inget hot mot artens fortlevnad i Sverige.

Titjörnsskogen

Tjädern förekommer sparsamt-allmänt i skogslandskapet runt Titjörnsskogen. Bevarandestatus är oklar men troligen gynnsam.

A166 Grönbena

Nationellt

Det svenska beståndet av grönbena uppskattas till 50 000-100 000 par. Grönbena är en vanlig häckfågel i mellersta och norra Sverige. I landets södra delar är fågeln mer ovanlig. Grönbena är tillsammans med brushane de vanligaste vadarna på norrländska myrar. Sedan mitten av 1980-talet har grönbenan gått kraftigt tillbaka i södra Sverige. Tillbakagången beror till stor del på utebliven hävd av sankstränder samt torrläggning av våtmarker.

BirdLife international listar grönbena som *declining* i Europa och påpekar att det är viktigt att Europa tar sitt ansvar i artens bevarande. Arten är placerad i SPEC kategori 3, vilket innebär

att dess utbredning inte är koncentrerad till Europa, men att den inom sitt europeiska utbredningsområde har en otillfredsställande bevarandestatus.

Titjörnsskogen

Grönbenan förekommer på myren runt Titjörn.

A236 Spillkråka

Nationellt

Spillkråkan har under 1900-talet spridit sig söderut i Sverige, troligtvis på grund av att skogsarealen i landets södra del har ökat kontinuerligt. Spillkråkan häckar i samtliga svenska län, dock fåtaligt i Norrlands inland. Det svenska beståndet uppskattas till i storleksordningen 20 000 - 35 000 par. Detta motsvarar ungefär 10 % av det samlade europeiska beståndet på 200 000 - 265 000 par. Beståndet i södra Sverige förefaller vara tämligen stabilt. Utvecklingen i Norrlands inland är mera osäker, främst beroende på de låga tätheterna och att inventeringsunderlaget är väl litet. BirdLife International listar spillkråkan som *secure* i Europa, men menar att det är angeläget att Europa tar ett ansvar i artens bevarande.

Titjörnsskogen

Spillkråkan förekommer sparsamt-allmänt i skogslandskapet runt Titjörnsskogen. Bevarandestatus är oklar men troligen gynnsam.

A241 Tretåig hackspett

Nationellt

Tretåig hackspett häckar regelbundet i mellersta och norra Sverige, men är numera ovanlig söder om den biologiska norrlandsgränsen. Häckande bestånd finns i O, E, D, AB, C, U, T, S, W, X, Y, Z, AC och BD län. Det svenska beståndet beräknades vid mitten av 1990-talet till mellan 5 500 och 7 500 par, vilket utgör cirka 10 % av det samlade europeiska beståndet på knappt 60 000 par.

Det svenska beståndet har minskat kraftigt under hela 1900-talet och i ökande takt efter 1950. Minskningen i de kustnära, av skogsbruk hårdast påverkade delarna av Norrland uppgår förmodligen till minst 80 %. Som en följd av detta har tyngdpunkten i artens förekomst gradvis förskjutits allt längre in mot de klimatiskt mer utsatta och totalt sett mindre produktiva fjällnära skogsområdena.

Tretåig hackspett är rödlistad i kategorin Sårbar (VU) i Sverige. BirdLife International listar tretåig hackspett som *declining* i Europa och menar att det är angeläget att Europa tar ett ansvar i artens bevarande. Arten är placerad i SPEC kategori 3, vilket innebär att dess utbredning inte är koncentrerad till Europa, men att arten inom regionen har en otillfredsställande bevarandestatus.

Titjörnsskogen

Tretåig hackspett förekommer sparsamt i skogslandskapet runt Titjörnsskogen. Bevarandestatus är oklar men troligen gynnsam.

A409 Orre

Nationellt

Den svenska populationen har uppskattats till minst 170 000 par (1990-talets mitt). Den svenska andelen av den europeiska populationen (inkl. europeiska Ryssland) är minst 20 %. Många uppgifter från Götaland och Svealand tyder på starkt minskande stammar under 1990-talet.

BirdLife International betecknar orren som *sårbar* i Europa. Arten är placerad i SPEC kategori 3, vilket innebär att den globala populationen inte är koncentrerad till Europa men att arten har en otillfredsställande bevarandestatus i området.

Titjörnsskogen

Orren förekommer sparsamt-allmänt i skogslandskapet runt Titjörnsskogen. Bevarandestatus är oklar men troligen gynnsam.

Uppföljning

För att bedöma naturtypers och arters bevarandestatus krävs uppföljning av uppsatta bevarandemål. Vid uppföljning utvärderas även befintliga bevarandeåtgärder för att se om de uppfyller sitt syfte. Om en befintlig bevarandeåtgärd inte har avsedd effekt kommer åtgärden att justeras.

Inväntar nationellt uppföljningsprojekt.

Bilaga

1. Karta över Natura 2000-området

Referenser

Länsstyrelsen Värmland. 1993. *Beslut och skötselplan för Titjörnsskogens naturreservat*.

Beslut 1993-02-10. Karlstad

Löfroth, M m.fl. 1997. *Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000*.

Naturvårdsverkets förlag.

Natura 2000 – Art och naturtypsvisa vägledning. Uppdaterat: 03-05-22.

(<http://www.naturvardsverket.se>)

Naturvårdsverket. 2004. *Parametrar och metoder för uppföljning i Natura 2000*.

Version 4: 2004-05-07.